

آوجیس یکائیلیان (سلطانزاده) در سال ۱۸۸۹ میلادی در خانواده‌ای از اراکه شهر مرانه بدنیا آمد و در سال ۱۹۱۲ به حزب سوسیال - دموکرات کارگری روسیه (گروه بلشویک) پیوست و از فعالین مهم آن شد. وی در اواخر ۱۹۱۹ به عضویت حزب "عدالت" در آمد و از متکین تشکیل حزب کمونیست ایران و شرکت کننده فعال نخستین کنگره آن در شهر انزلی (پهلوی کنونی) بود و بعنوان نماینده این حزب در کنگره دوم بین‌الملل کمونیست شرکت جست. در این کنگره سلطانزاده در کمیته‌های ارضی و مساله مستعمراتی و ملی شرکت داشت و به تعیین‌کننده اجزای کمونیست خاور نزدیک عضویت کمیته اجرائی بین‌الملل کمونیست (کابک) انتخاب شد و در این سمت تا کنگره سوم انجام وظیفه کرد.

در سال ۱۹۲۰ پس از شرکت در کنگره خلقهای خاور زمین بعنوان نماینده ایران همراه حیدرخان عموغلی مسؤلیت عضویت در شورای تبلیغاتی کمترین در خاور را عهده دار شد و در همین زمان بود که از نزدیک با رهبران برجسته بین‌الملل کمونیست، لنین، بوخارین، تروشکی، زینوویف، رادک، وارگا و سایرین همکاری داشت.

وی در اواخر سال ۱۹۲۲ در برگزاری کنگره دوم حزب کمونیست ایران سهمی سازنده داشت و گزارش مفصل وی از این کنگره که در مجله تئوریک کمترین نشریات حاکی از نقش موثر وی در کنگره ارومیه میباشد. پس از ایندوران بود که سلطانزاده از طرف کمیته مرکزی حزب کمونیست ایران مأموریت یافت انتشار **پیگار** و **ستاره سرخ** را بعهده بگیرد. سپس به نمایندگی حزب کمونیست ایران در ششمین کنگره بین‌الملل کمونیست شرکت جست. در این کنگره نه تنها در قلمرو مسائل ملی و مستعمراتی اظهار نظر نمود بلکه در بحث مسائل حادی که جنبش جهانی کمونیستی با آن روبرو بود شرکت کرد. وی در این کنگره طی سه سخنرانی در اجلاس عمومی و بحث در کمیسیون برنامه تنزهات ارائه شده از جانب رهبری کمترین را مورد انتقاد شدید قرار داد (نظریات بوخارین در مورد وضع سرطانی داری جهانی). پس از کنگره ششم کمترین سلطانزاده همچنان در میان ایرانیان خیمه اروپا بفعالیت سیاسی و تئوریک پرداخت (از جمله ترجمه

های منتشر شده از طرف محزب میتوان از مزدک - بها - **سود و کار و سوطیه** تالیف طارکس و طانیفت کمونیست اثر طارکس و انگلس را یاد کرد).

از سال ۱۹۲۱ تا ۱۶ ژوئن ۱۹۲۸ - تاریخ شهادت سلطانزاده - آغری از وی در دست نیست. در این دوران اعضای حزب بلشویک و کمترین که سیاست استالین را مورد انتقاد قرار داده بودند مشمول غضب وی و دستگاه ترور او قرار گرفتند. سلطانزاده هم مانند طابق رهبران حزب بلشویک بفرمان استالین بعنوانین اتهامات مختلف از جمله "خائن" به طبقه کارگر "جاسوس فاشیسم" "جاسوس امپریالیستهای انگلیسی" و فرانسوی" به میدان تیرباران فرستاده شد.

بدین سان با شهادت سلطانزاده جنبش کمونیستی ایران یکی از برجسته ترین شخصیت‌های خود را از دست داد. آثار سلطانزاده بتدریج در حال جمع‌آوری و ترجمه و چاپ میباشد. مطالعه آن برای درک و آموختن از تجارب مبارزات طبقاتی در دوران اولیه حزب کمونیست ایران امریست ضروری.

در جلد چهارم اسناد تاریخی جنبش کارگری سوسیال دموکراسی و کمونیستی ایران (انتشارات مزدک) یکرشته از مقالات سلطانزاده ترجمه و بچاپ رسیده است. از جمله:

- جنبش انقلابی در ایران (بررسی ای از اوضاع اجتماعی و سیاسی ایران از اوائل قرن بیستم تا ۱۹۱۱)
- ایران معاصر - ۱۹۲۲ (تجلیلی از نظام سیاسی مساله ارضی نظام اقتصادی و جنبش اجتماعی در آن دوران)
- موقعیت زن ایرانی
- جنبش سندیکائی در ایران (در باره اتحادیه های کارگری و تکامل آنها)
- پیگاری برای نفت ایران
- خطوط انکشاف ایران
- ایران پایگاه امپریالیسم بریتانیا

پرویز معینی